VIII kadencja

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka (nr 164)**
- **Komisji Spraw Zagranicznych (nr 133)**

z dnia 17 stycznia 2019 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka (nr 164)

Komisji Spraw Zagranicznych (nr 133)

17 stycznia 2019 r.

Komisje: Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Spraw Zagranicznych, obradujące na wspólnym posiedzeniu pod przewodnictwem posła **Roberta Tyszkiewicza (PO-KO)**, zastępcy przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych, zrealizowały następujący porządek dzienny:

– pierwsze czytanie rządowego projektu ustawy o wypowiedzeniu Umowy pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Finlandii o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisanej w Helsinkach dnia 27 maja 1980 r. (druk nr 3110).

W posiedzeniu udział wzięli: **Łukasz Piebiak** podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wraz ze współpracownikami, **Piotr Wawrzyk** podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych wraz ze współpracownikami oraz **Karol Karski** poseł do Parlamentu Europejskiego.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Paulina Gabor, Daniel Kędzierski, Artur Kucharski** – z sekretariatów Komisji w Biurze Komisji Sejmowych oraz **Wojciech Miller** – legislator z Biura Legislacyjnego.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):

Dzień dobry, otwieram wspólne posiedzenie Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Spraw Zagranicznych. Witam panie posłanki i panów posłów. Witam pana ministra Piotra Wawrzyka, podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, witam pana ministra Łukasza Piebiaka, podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości. Stwierdzam kworum.

Porządek posiedzenia przewiduje pierwsze czytanie rządowego projektu ustawy o wypowiedzeniu Umowy pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Finlandii o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisanej w Helsinkach dnia 27 maja 1980 r., druk nr 3110. Proszę przedstawiciela rządu o uzasadnienie projektu ustawy. Uzasadniał będzie pan minister Piebiak, bardzo proszę.

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Łukasz Piebiak:

Dziękuję, panie przewodniczący. Wysoka Komisjo, szanowni państwo, doskonale wszyscy zdajecie sobie sprawę, że warunkiem skuteczności współpracy prawnej pomiędzy państwami jest jasność prawa i przejrzystość systemu prawnego, która pozwala na stosunkowo łatwe i jednoznaczne stwierdzenie, jaki przepis prawa powinien mieć zastosowanie w konkretnej sprawie. Polska, po odzyskaniu niepodległości, rozpoczęła międzynarodową współpracę w zakresie kompetencji organów sprawiedliwości. Podwaliny tej współpracy były wtedy kodyfikowane w dwustronnych umowach międzynarodowych. Umowy te, na przykład z Grecją, Austrią, Włochami czy właśnie z Finlandią, obok nielicznych konwencji wielostronnych i prawa wewnętrznego, stanowiły wtedy dla Polski podstawę współpracy międzynarodowej w zakresie spraw karnych i cywilnych.

Ten stan rzeczy uległ jednakże zasadniczej zmianie w ciągu ostatnich 40 lat. Najpierw Polska przystąpiła do Rady Europy, Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego czy wreszcie

do Unii Europejskiej, a to wszystko wiązało się z przyjęciem instrumentów prawnych opracowywanych w ramach tych organizacji z zakresu międzynarodowego obrotu prawnego. Intensyfikacja kontaktów obywateli państw europejskich, podejmowanie pracy w innym kraju Unii, zmiana miejsca zamieszkania i ośrodków życia, współpraca gospodarcza czy wreszcie przestępczość transgraniczna skutkowały istotnym wzrostem stosunków prawnych z elementem zagranicznym i w konsekwencji koniecznością bliższej i częstszej współpracy organów wymiaru sprawiedliwości różnych państw. Procesy te doprowadziły do konieczności stworzenia bardziej szczegółowych instrumentów regulujących i upraszczających tę współpracę, także przy wykorzystaniu nowych środków komunikacji. Odpowiedzią na te wszystkie potrzeby stało się przyjęcie w ramach Unii Europejskiej wielu aktów prawnych odnoszących się do poszczególnych dziedzin współpracy prawnej regulowanych dotąd we wspomnianych wyżej umowach dwustronnych. Nowe instrumenty miały szerszy terytorialnie zakres zastosowania, przede wszystkim na terenie Unii Europejskiej, w efekcie czego nastąpiło nieuchronne ujednolicenie zasad współpracy. W tym stanie rzeczy, pod względem praktycznym dotychczasowe umowy dwustronne zostały w znacznej mierze zastąpione przez instrumenty unijne i instrumenty wielostronne. Tak też jest w przypadku polsko-fińskiej umowy o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 1980 r.

Szanowni państwo, ze stroną fińską przeprowadziliśmy dwustronne konsultacje w tej sprawie. Jako Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzimy je na bieżąco z różnymi państwami w celu omówienia praktycznych aspektów współpracy, realizacji konkretnych wniosków o pomoc prawną itd. Obydwie strony, polska i fińska, zgodnie stwierdziły, że obowiązująca umowa dwustronna nie jest już w praktyce stosowana, ponieważ została zastąpiona innymi przepisami. Wspomniane inne przepisy szczegółowo opisuje uzasadnienie projektu ustawy. W tej sytuacji istnienie i dalsze funkcjonowanie tej umowy w porządku prawnym obydwu państw przestaje być celowe. Co więcej, zgodnie uznaliśmy, że niestosowana umowa zaciemnia stan sprawy, zarówno z punktu widzenia sądów i prokuratur, jak i obywateli obydwu państw.

Strona fińska wskazała, że Polska jest jedynym krajem członkowskim Unii, z którym łączy ją traktat dotyczący pomocy prawnej i że nie odzwierciedla to polityki jej rządu w zakresie współpracy prawnej. W pierwszej kolejności Finowie preferują regulacje prawa unijnego, następnie umów wielostronnych, a tylko w zupełnie wyjątkowych sytuacjach są gotowi utrzymywać w tej dziedzinie umowy dwustronne. Przedmiotowa umowa jest już umową 40-letnią i ze względu na tak duże przemiany prawne i praktyczne, które się w tym czasie dokonały, nie przystaje ona do dzisiejszej rzeczywistości.

W toku konsultacji uzgodniliśmy, że najszybszym sposobem usunięcia umowy z obrotu prawnego będzie jej wypowiedzenie przez stronę, która wyszła z inicjatywą procesu konsultacji czyli w tym przypadku przez stronę polską. Mówiąc w uproszczeniu, zgodnie z postanowieniami końcowymi umowy utraci ona moc wraz z upływem kolejnego pięcioletniego okresu jej obowiązywania, tj. w roku 2021, o ile na początku 2021 r. Polska przekaże Finlandii notyfikację o wypowiedzeniu umowy.

Szczegółowy wykaz wszystkich instrumentów prawnych, które są stosowane w miejsce tej umowy, znajduje się w uzasadnieniu do ustawy. Wymienię tylko najważniejsze z nich: Europejska Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych z 1959 r., Konwencja o pomocy w sprawach karnych między państwami członkowskimi Unii z 29 maja 2000 r., Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, Decyzja ramowa Rady z 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów, Rozporządzenie Rady z 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych i karnych, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych czy wreszcie Rozporządzenia Rady z 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialność rodzicielskiej uchylające Rozporządzenie nr 1347/2000.

Konkludując, celem przedstawionego Sejmowi projektu ustawy o wypowiedzeniu polsko-fińskiej umowy o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 1980 r. jest usystematyzowanie współpracy dwustronnej sądów i prokuratur poprzez wyeliminowanie z porządku prawnego przepisów, które nie znajdują już obecnie zastosowania i które w większości zostały już zastąpione przez instrumenty prawa unijnego. Jak już mówiłem, fakt wypowiedzenia umowy jest uzgodniony ze stroną fińską, która popiera zasadność usunięcia tej zbędnej umowy z obrotu prawnego. Wypowiedzenie umowy, która de facto nie jest już stosowana, nie pociąga za sobą skutków gospodarczych, społecznych, finansowych ani politycznych. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Dziękuję panu ministrowi Piebiakowi. Czy pan minister Wawrzyk chciałby coś dodać?

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Piotr Wawrzyk:
Nie, dziękuję.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Przedstawiciel MSZ nie zgłasza takiej potrzeby. Szanowni państwo, otwieram dyskusję nad projektem. Proszę posłów o zadawanie pytań. Pan przewodniczący Matusiewicz, bardzo proszę.

Poseł Andrzej Matusiewicz (PiS):
Dziękuję bardzo. Panowie przewodniczący, Wysoka Komisjo, panowie ministrowie, sprawa jest oczywista i tak naprawdę przesłanki do wypowiedzenia tej umowy były już po 1 maja 2004 r., kiedy – jak wiadomo – Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Finlandia przystąpiła do Unii w 1995 r. Oba kraje są także członkami Rady Europy, Finlandia od 1989 r., a Polska od 1991 r.

Przepisy unijne oraz przepisy międzynarodowych konwencji, których tytuły pan minister przed chwilą przytoczył, w pełni wyczerpują wszystkie zapisy tej umowy. Był może tylko jeden problem natury prawnej, ponieważ w czasach PRL Sejm nie posiadał kompetencji zatwierdzania umów międzynarodowych. W tej chwili, na podstawie art. 91 Konstytucji RP, wypowiedzenie musi zostać zatwierdzone ustawą. Przypominam, że umowa została podpisana w czasach, kiedy ministrem sprawiedliwości był jeszcze Jerzy Bafia, ministrem spraw zagranicznych Józef Czyrek, a przewodniczącym Rady Państwa Henryk Jabłoński. Trochę czasu już upłynęło i tak naprawdę od maja 2004 r. istniała możliwość wypowiedzenia tej umowy. Nie wiem, dlaczego tak długo z tym zwlekano, dlaczego nie pojawiła się wcześniej inicjatywa w tym zakresie. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Dziękuję. Proszę, panie pośle.

Poseł Robert Majka (niez.):
Mam pytanie do pana ministra. Czy to jest jedyna umowa, którą wypowiada Rzeczpospolita Polska, czy przewidujecie państwo jeszcze wypowiedzenia jakichś innych umów? Myślę, że to jest dość ciekawe i ważne.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Dziękuję. Nie widzę więcej zgłoszeń. Proszę przedstawiciela rządu o udzielenie odpowiedzi.

Podsekretarz stanu w MS Łukasz Piebiak:
Wysoka Komisjo, w tym momencie jest to jedyna umowa, która znajduje się w trakcie procesu, który w konsekwencji doprowadzi do jej wypowiedzenia i wygaszenia. Planujemy jednak przeprowadzić przegląd umów, zwłaszcza tych, które są zawarte z państwami członkowskimi Unii. Będziemy kierować się tym samym tokiem rozumowania i rozstrzygniemy, czy nie należy poczynić w przypadku tych umów analogicznych kroków, jak w przypadku umowy polsko-fińskiej. Zapewne nie musi to być ostatnia nasza inicjatywa tego rodzaju. Niejako odbiciem w drugą stronę jest brexit, ale zakładamy, że sytuacja brytyjska jest inna. Jeśli dojdzie do brexitu, to problem będzie niejako odwrotny, tak więc Wielkiej Brytanii to działanie w sposób oczywisty nie dotyczy, ale jeśli chodzi o inne

państwa członkowskie Unii, to sprawdzimy, jak wygląda sytuacja i kolejne inicjatywy, takie jak dziś rozpatrywana, są wysoce prawdopodobne.

Poseł Robert Majka (niez.):
Dziękuję za odpowiedź.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Bardzo dziękuję panu ministrowi. Czy ktoś jeszcze chciałby zabrać głos w debacie? Pan poseł Święcicki, bardzo proszę.

Poseł Marcin Święcicki (PO-KO):
Ponieważ pan poseł jest nowym parlamentarzystą, to niejako uzupełniając wypowiedź pana wiceministra chcę powiedzieć, że umowa polsko-fińska nie jest pierwsza, którą w ten sposób wypowiadamy. Wiele takich umów już wypowiedzieliśmy, zwłaszcza dotyczących współpracy gospodarczej, ochrony inwestycji itd., ponieważ po naszym wejściu do Unii Europejskiej umowy o wzajemnej ochronie inwestycji stały się po prostu nieaktualne. Co jakiś czas wypowiadamy jakąś umowę, ale nie dlatego, że nie chcemy aby jej zasady były przestrzegane, ale dlatego, że działa prawo europejskie lub obowiązują jakieś inne konwencje, które całkowicie wyczerpują zakres wcześniej podpisanych umów. Taka sytuacja zdarzyła się również przy okazji umowy polsko-fińskiej.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Dziękuję bardzo. Na tym zamykam debatę i stwierdzam zakończenie pierwszego czytania. Stwierdzam, że nie zgłoszono wniosku o przeprowadzenie wysłuchania publicznego i dlatego wnoszę o niezwłoczne przystąpienie do rozpatrzenia projektu ustawy. Nie słyszę sprzeciwu.

Przystępujemy do rozpatrzenia projektu ustawy. Czy panowie ministrowie chcieliby zabrać głos?

Podsekretarz stanu w MS Łukasz Piebiak:
Nie, dziękuję.

Podsekretarz stanu w MSZ Piotr Wawrzyk:
Nie.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Czy ktoś z członków Komisji chciałby zabrać głos? Nie widzę zgłoszeń. Czy Biuro Legislacyjne ma jakieś uwagi do projektu? Nie ma uwag ze strony przedstawiciela Biura Legislacyjnego.

Czy są uwagi do tytułu ustawy? Nie ma uwag.

Czy są uwagi do art. 1? Nie ma uwag.

Czy są uwagi do art. 2? Nie ma uwag.

Przystępujemy do głosowania. Kto jest za przyjęciem sprawozdania Komisji o przyjęciu projektu ustawy z druku nr 3110? (20) Kto jest przeciw? (0) Kto się wstrzymał od głosu? (0) Dziękuję. Stwierdzam, że Komisje przyjęły jednogłośnie sprawozdanie z druku nr 3110.

Przechodzimy do wyboru posła sprawozdawcy. Pan przewodniczący Piotrowicz, bardzo proszę.

Poseł Stanisław Piotrowicz (PiS):
Na sprawozdawcę Komisji proponuję pana przewodniczącego Andrzeja Matusiewicza.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Czy pan przewodniczący się zgadza?

Poseł Andrzej Matusiewicz (PiS):
Tak.

Przewodniczący poseł Robert Tyszkiewicz (PO-KO):
Dziękuję. Czy ktoś jest przeciwny powierzeniu funkcji sprawozdawcy panu przewodniczącemu? Nie ma sprzeciwu. Stwierdzam, że Komisje wybrały sprawozdawcę bez głosów sprzeciwu. Na tym porządek obrad został wyczerpany. Zamykam wspólne posiedzenie Komisji.